Do propasti Macochy.

Z výpravy výzkumné sděluje R. Absolon.

(Přípravy.) Dávno, jako malý hošík, poprvé jsem nahlížel, kterak ve hlubokém žlebu horském, rozložitou branou vyvěrá tajemná Punkva. "Zde Mánes sedával! V zadumání sledoval do vnitř skal se ztrácející, zelenavé vody a kombinoval obraz, který, bohužel, proveden nebyl," vypravovali mně. S tím větší pietou vystupoval jsem lesní stezkou do příkrého kopce, abych uzřel jícny podzemních dutin velikolepé Macochy.

Léta uprchla, než s hloučkem věrných přátel umínili jsme si, proniknouti do neznámého jeskynního labyrinthu sloupsko-macošského. Konali jsme přípravy, ponenáhlu pořízen materiál technický, potřebný ke zdolání propastí. Postup v propastech sloupských byl naší školou i prvním výsledkem našich, z počátku velmi obtížných prací. Propasti pozbývaly ponenáhlu pro nás na své hrozivosti. Tak připraveni, přikročili jsme konečně letos k rozsáhlé výpravě do Macochy.

Byli jsme připraveni, ztráviti v propasti více dní i nocí, až by všecky práce byly provedeny. Sestavili jsme si předběžný program. Již r. 1900 sestoupil jsem na den do Macochy, abych jednak vyzkoušel zdatnost lanových žebříků i lan, jednak abych z autopsie poznal přirozené poměry macošské a zvěděl tak, čeho třeba zaříditi pro výpravu.

Musili jsme počítati s faktem, že sestoupivši do propasti, bude naše výprava, v počtu 12 osob, náhle a v pravém slova smyslu odříznuta od ostatního světa, že v kůře země budeme odloučeni úplně od povrchu. Vždyť ze dna Macochy jen z určitých míst a z největší námahou lze se dorozuměti s povrchem a tam, kam stěží svoje tělo, na laně visíce, dopravíme, tam nelze za obyčejných okolností ani pomýšleti na dopravu choulostivých apparátů vědeckých. A nešlo tu jen o toto. Abychom chráněni byli před nepohodou, mělo býti rozbito hlavní ležení v jeskyni, která na opačné straně dna Macochy až za potokem se rozevírá, jejíž jícny jistě každému turistovi v dobré paměti utkvěly. Odtud nelze již s povrchem se dorozuměti voláním, dostaneme se tam od místa sestupu jen po velikém balvanitém svahu. Dno Macochy není, jak se s hora zdá, rovné, tvoří ohromný kopec kamení pod příkrým sklonem 45 stupňů. Kdybychom i šťastně věci dolů dostali, jak dopravíme je přes dno Macochy na opačnou stranu?

To byly úhlavní překážky expedice zamýšlených rozměrů. Proto usneseno pořiditi: 1. dokonalé telefonické spojení, abychom každé chvilky přímo z ležení se strážemi nahoře se mohli dorozuměti; 2. napnouti z dolního můstku obrovské lano přes propast' až za potok; na laně aby běhala železná kladka, se solidní karabinou a silným, dráty propleteným košem, ve kterém by se pomocí druhého, slabšího lanka, potřeby spouštěly resp. vytahovaly. Vše zavčas pořízeno a dráhou do Sloupu dopraveno. Zde složen byl již od dřívějších let i ostatní materiál: lanové i dřevěné skládací žebříky, čluny kaučukové, stan at. atd. Konečně bylo nutno postarati se o bezpečnost naši na dně Macochy. Byla obava, aby při spoustách turistů, kteří právě v této době denně k Macoše putují a při dlouhém našem pobytu v propasti nebyl některý z nás zasažen kamenem, s hora vrženým. Ač jsme všemožně utajovali datum sestupu, nebylo pochyby, že zpráva o expedici hned krajem se rozšíří a v zápětí bude míti nával k propasti, jak skutečně se stalo. Proto postaveny stráže a kolem propasti po stromech přibyty plakáty s nápisem: "Pozor! Na dně Macochy jsou lidé! Neházet kameny!" Dán též rozkaz, abychom chodili po volném dně Macochy, pokud možno, jen při stěnách skalních. Jak nutná byla všecka opatření, ukázalo se později.

Chladné noci měli jsme ztráviti ve velikém stanu vojenském, kde pro 6 členů expedice bylo místa, 6 dělníků mělo si upraviti ležení v zemi, těsně při stanu. Stan i ležení vystláno slamou, která s hora v otepích i s houněmi dolů vržena. V Macoše je brzy tma; osvětlování provedeno pomocí již osvědčených přenosných apparátů acetylenových. Ztravovati se budeme konservami; přes to budou každého poledne i večera dolů dopravovány v koši teplé pokrmy. O nápoje je postaráno. Tato žaludková otázka byla důležita. I odhodlaný člověk záhy jest deprimován delším pobytem v chladném podsemí. Nejlepším lékem je tu práce, veselý rozhovor, hlavně ale řádná výživa a občerstvení. Člen expedice JUC. Přibyl ustanoven stewardem a měl úkolem jedině se starati o denní naše potřeby. Dostál své povinnosti příkladně.

7. srpna shromáždili jsme se všichni ve Sloupu. Byli to: JUC. Přibyl, Phst. Straňák, Phst. Šafář, fotograf Pešina, inž. Dembrovský, já a 6 osvědčených dělníků, kteří již dříve prací jeskynních a zejména objevných pochodů se zúčastnili. Výprava ustanovena na pondělek 10. srpna. Zbývající dva dni věnovány přípravám. Bylo potřebí nejdříve vyzkoušeti prakticky zdatnost komunikačního lana i kladky. Pokusy konané na vysokých skalách sloupských, s hora do údolí, podařily se úplně; třebas 160 m. dlouhé lano šlo pod sklonem pouze 25 st., sjela kladka, obtížená 30kilogr. závažím hladce dolů; v Macoše byl sklon odhadnut na 50—60 st. Rozvržen i předem průběh sestupu osob, pak protáhneme kabelové vedení i komunikační lano Macochou a všechen materiál počne se spouštěti dolů.

Vše bylo hotovo i připraveno. Netrpělivost zmocňovala se všech. V den sestupu byli jsme se slunce východem na nohou. Nebe z počátku zachmuřené, brzy se probralo z mrákot a slunko zasvitlo nám v cestu. Vše bylo naloženo na vůz a vesele jsem se vybrali k Macoše. Tam nás již uvítala četná společnost' a záhy rozvinul se kolem čilý život. Dlouho jsme se nezdržovali. Lanový žebřík rozvinut a spuštěn do propasti. Starý soudruh, massivní kožený pás upevněn mi kolem prsou, na jeho hák připevněno lano. Všichni stáli kolem ve veselé náladě. To mne velmi těšilo, neboť' přiznávám, že jsem byl nemálo stísněn, obávaje se, aby při sestupu tolika lidí neštěstí se nepřihodilo. Horní můstek i výšiny obsazeny byly hustě diváky, pode mnou ležela Macocha v celé své hrůzné kráse. Přehoupnul jsem se přes zábradlí, Přibyl pustil mé rameno a visel jsem již ve volné prostoře; jednou jsem se otočil, ale pak počal jsem klidně a jistě sestupovati.

Vnikal jsem do Macochy již po druhé, proto nezdála se mi cesta již tak hroznou jako r. 1900. Přece mi ale zabušilo silněji srdce, když jsem se octnul pod ostrým hřebenem, kde skála uhýbá pod sebe. Žebřík visí tu úplně volně na 30 m. v povětří a počíná zlopověstný kývadlový i otáčivý jeho pohyb. "Zde zdála se mi každá vteřina býti věčností," pravil soudruh, když jsme si později dojmy sdělovali. Kdo není znalý ve slézání lanových žebříků do velikých hloubek, vytrpí tu mnoho. Jediná myšlénka zabývá mysl: "Kéž bych byl již dole!" Konečně! Ještě 5—6 příček a jsme na dně! Po 4 minutách 30 vteřinách zazněl pronikavý hvizd píšťaly, kterým jsem měl dle úmluvy oznámiti, až dno dosaženo. Hromové hurrá! se všech stran, mávání šátků na horním můstku! Odpásal jsem pas, jenž vytažen nahoru, aby sestoupiti mohl následující muž, dělník Klusák. Nový signál! Zavěsil jsem se celou tíhou na žebřík, abych pokud možno, umírnil otáčení a kývání. Klidně a mechanicky jako stroj sestoupil Klusák dolů. Nesl telefonický apparát na zádech. A hned zavedeno stálé, telefonické spojení s hořejškem.

Dva byli jsme šťastně dole.Z ostatních deseti, vyjma Pešinu, žádný dosud v Macoše nebyl. Bohudíky! Vše minulo bez nejmenšího úrazu. Žebříky i lana osvědčily se brillantně. Zatím ale nový, neočekávaný nepřítel vyvstal nám na obloze. Doléhal k nám jako z veliké dálky podivný hukot. "Třeba si pospíšiti," telefonují s hůry, "žene se bouře." — Pospíšili jsme si, ale bouři jsme neunikli. Desátý člen sestupuje již za blesku a hromu. Je to otužilý dělník Zukal, ten se nebojí ničeho. Za úžasného lijáku, všecek promočen nás dostihl. Seděli jsme skrčeni v malé jeskyňce, která se rozkládá těsně u místa dopadu. "Co nyní?" nebylo lze již ani pomýšlet na sestup 2 zbylých.

Nejsme, jak již vysvětleno, na vlastním dně propasti, nýbrž jsme na vrcholku ohromného kopce, vzniklého z rozvalin bývalého mohutného stropu Macochy, který v geologické minulosti dolů se sřítil.

Po něm slézali jsme šikmo (aby jeden na druhého balvany nesrážel) dolů. Dva dělníci táhli konec komunikačního lana za sebou. U potoka dostihli jsme nejnižšího bodu a zároveň ochranné klenby jeskyně. Sestup byl dokončen. Ujali jsme se dočasného panství nad Macochou.

Dali jsme se chutě do práce. Jednalo se o to, dostati co nejrychleji dolů stan s náčiním dělníků, přístroje etc. Pršelo sice stále, ale v jeskyni, s portálem 60 m. vysokým, o déšť jsme se nestarali. Vyhlédli jsme si veliký, do země dobře zakotvený balvan, jehož jedna hrana byla uhlazena, aby lano mohlo se napnouti a pak ovinouti. Tíha lana 160 m. dlouhého a 15 mm. tlustého je značná, mimo to deštěm nabotnalo a váha se zvětšila.

Déšť ustal, obloha zůstala ale zatažena; horní můstek oživil se opět diváky. Čekali jsme dychtivě. Mělo se nyní ukázati, osvědčí-li se spouštění koše po laně. Kladli jsme v ně velké naděje. Tři mužové nahoře pozvedli koš, zavěsili na silný hák kladky; spouštěcí lano se rozvíjí, koš sjíždí z prvu pomalu, pak rychleji.Cítíme chvění jako napnuté struny. Za 10 minut je u dna. Tak vykonána bez námahy práce, ke které bychom byli jinak nejméně půl hodiny potřebovali. Telefon hrál výtečně. Stal se i s lanem komunikačním nervem naší výpravy.

Rozdělili jsme se na dvě čety. Jedna šla vyhledat vhodné místo pro stan, druhá obstarával službu u telefonu a lana. Koš zatím vytáhnut vzhůru a měly se spouštěti pořadem osvětlovací přístroje, potraviny atd.

Místo pro stan záhy nalezeno, blíže zadní i s hora viditelné stěny. Vyvýšeniny i prohlubeniny půdy urovnány, stan mžikem postaven. Nad ním vztýčen praporec v moravských barvách. Nejméně desetkrát sjel koš nahoru i dolů a vše potřebné do propasti dopraveno. Byl nejvyšší čas. Dole se rychle stmívalo, s hora telefonovali, že nás již nevidí. I nám ztratil se brzy spodní můstek s očí, za to horní zůstal dlouho viditelný. Ke všemu spustil se znovu vydatný déšť. Nastala v Macoše hluboká tma.

Veliké reflektory acetylenové uvedeny v činnost a mimo to každý muž opatřen příruční acetylenovou svítilnou, která nosí se připnuta za pasem. I nahoře zasvitla světélka jako bludičky, patrně i tam nastala tma. Úžasli jsme, pozorujíce výši, ve které světla se mihala. Teprve jsme si uvědomili, jak jsme hluboko!

Ležení upraveno; stan pečlivě se všech stran zaházen drnem, prsti a ucpán mechem,před stanem urovnáno prostranství a vykopána jáma pro ohniště. Přidružilat' se ke tmě i citelná zima. Proti druhé měl odpomoci veliký oheň, "vatra", jakou pálívají bačové na Valašsku. Čtyři dělníci posláni na dříví. O to není v Macoše nouze; v rozsáhlé jeskyni, přímo pod hořejším můstkem, leží ohromné spousty roští i jednotlivých kmenů, spadlých při kácení lesa do Macochy. Přivlečeno hojnost paliva na celou noc. Poslední zásilkou s hůry došly houně i potraviny a "komunikační spojení"přerušeno. Dvanáct otepí slámy bylo již dříve s hořejšího můstku dolů svrženo. Sláma ve stanu na vlhké zemi hustě rozestlána a tím úprava ležení dokončena.

Chystali jsme se k první, podivné noci na dně Macochy. Oheň rozdělán a mohutné kotouče dýmu, prozařované světlem reflektorů, vystupovaly vzhůru a hnaly se po stropě. Vyšlehly plameny a ozářily ohromnou jeskyni.

"Pohled s hora na vaše ležení je nepopsatelný," telefonují nám s hora. "Bílé světlo reflektorů mísí se s červenaným svitem ohně a barví vše ve zvláštních odstínech. Obě jezírka po boku a v předu Punkva doplňují neobyčejnou scénerii snad ojedinělou."

My zase odpovídáme. Jeden sedí u telefonu a sděluje nahoru, druzí mu napovídají.

Při teplém ohni všem je veseleji. Bohužel dlouho jsme se z něho netěšili; z vlhkého dříví vyvinulo se množství dýmu, jenž brzy hustým závojem zahalil prostoru a ku podivu nevycházel z propasti ven, jak jsme očekávali, nýbrž klesal pozvolně dolů. Bylo nutno oheň uhasiti, zahaliti se do houní a vtěsnati se do stanu. Trpěli jsme pak mnoho po celý čas vlhkem a zimou. Zatím i přátelé nahoře odešli do útulny Klubu českých turistů, aby odpočali si po nezvyklé námaze; telefonická stanice umístěna v lesní boudě a ponechána u ní dvoučlenná stráž, která celou noc bdíti měla. Nás přemohla též brzy únava. Kolem desáté večerní rozhostil se nahoře i dole hluboký klid, přerušovaný jedině šumotem Punkvy.

Byl jsem velmi unaven, ale přece jsem ležel v polobdění. Rozčilení z tolika událostí klidu nedalo. Nejdivnější fantomy míhaly se myslí. Tu jsem se probudil. Zdá se mi, že slyším veliký hukot. Skutečně nesním, bdím, hukot zřetelně doléhá k sluchu. Budím druha vedle, nasloucháme. To jistě Punkva následkem včerejšího deště se rozvodnila. Je známo, že i celé dno Macochy octne se někdy pod vodou. Vylézáme tiše ze stanu a rychle k Punkvě! Skutečně tak hučí, valíc se peřejemi přes balvany, ale není rozvodněna, jest klidna jako jindy. Jen poplašené obraznosti, nezvyklé nočnímu hukotu v propasti, zdálo se, že řeka hučí přes příliš. Bylo hodně přes půlnoc, ale nedbali jsme. Jevilt' se nám obraz, na který nikdy nezapomeneme. Mraky večerní dávno se rozprchly, kouř se rozplynul a Macocha oblita byla modravým svitem měsíce. Ostrými čarami rýsovaly se koruny vyčnívajících skalisk; křoviny po skalách vrhaly dlouhé, temné stíny, jako obří ramena až ke dnu dosahující. Ohromné balvany, "trosky", nakupené na levé straně Macochy, jako zříceniny pohádkového hradu vystupovaly a javor z "trosek" vyrůstající splýval v jedinou temnou postavu. Západní kolmá, 137.8 m. vysoká stěna Macochy zdála se kloniti ku předu, úpatí její zřetelně odráželo se od hladiny třpytajícího jezírka. Hřebeny a koryta jalového řečiště byly podobny dračím obludám, kterými lidová pověst' dno Macochy oživila. Lituji, že nemám schopnosti, abych vystihl slovem úchvatnou podívanou. Byla citelná zima. Soudruh raději vrátil se do stanu. Sám nebyl jsem s to jej následovati. Usedl jsem před stanem a zahleděl se v hloubi podzemní, osvětlenou září měsíce. Nepocítil jsem nicotnost svoji ještě nikdy v té míře, jako oné noci.

Ve chvilce prožíval jsem znovu celý svůj život. Jako před 18 lety stál jsem pln strachu u podzemního můstku, — slyšel jsem laskavého starce mluviti: "Kdo ví, podaří-li se kdy prolomiti hradby skal Macošiných." Obtížná práce nám nastává. Právě jsme u nejtěžšího odstavce. Jak se podaří.

Byl bych snil snad až do východu slunce. Vlhká, až do kostí pronikající zima zapudila mne též do vyhřátého stanu.

Pískot, volání a zvuky telefonu nás probudily. Nejkrásnější den nás uvítal, nebe bylo modré a jasné, slunce zlatilo však jenom nejhořejší kraje propasti. Citelná vlhká zima se hlásila. Proto posilněni douškem koňaku, rádi jsme se dali do práce. Zbývalo ještě mnoho z přípravných prací dokonati. Pouze doprava žebříků všelijak se příčila mezi skalinami a teprve po mnohých pokusech se vydařila. Bylo poledne, když vše do posledního kousku dolů dopraveno a dáno znamení, že sestoupí poslední dva členové.

Pozorovali jsme sestup s lešení. Pohled, zvláštního dojmu. Člověk podoben maličké loutce, vise na nitce, zmítá sebou podél žebříku, jest ničím proti obrovským skalním bokům, které jej obepínají a hrozí rozdrtiti jej ve svém chladném náručí. Konečně jsme všichni shromážděni na dně.

Program výzkumný rozpadá ve množství detailů. Práce rozděleny mezi jednotlivé členy výpravy. Jsou práce botanické, jsou zoologické. Květena i zvířena Macechy je ku podivu četná a rozmanitá; na některých místech rostou skutečné houštiny netýkavky, kopřivy 1—1½ m. vysoké, se stěn splývají dlouhé trsy mechů, dodávajíce skalním stěnám bizarního starobylého vzezření. Sesbírali jsme též na 100 druhů rostlin, které hned na dně Macechy byly upravovány. — Zvířena Macechy jest proto zajímava, že přimíseny jsou jí takové elementy, které kladou ji na rozhraní mezi zvířenou povrchovou a temnostní. — Fysikálné poměry propasti samy podmiňují tento ráz živočišstva. Podzemní vody vyvěrají tu opět po dlouhé době a chovají četné, zajímavé formy, zvláště korýše. Kaučukové čluny složeny a spuštěny na hladiny jezírek až 13 m. hlubokých. Hlubinnými sítěmi zkoumána pak zvířena v různých hloubkách. Nalezené živočišné organismy konservovány hned různými methodami převahou v 90 proc. alkoholu. Některé mikroorganismy (drobnohlední tvorové) hned za živa, pomocí cestovního mikroskopu zkoumány a kresleny.

Kromě těch prací bylo na pracovním programu i fotografování. Překrásný, jasný den, přišel nám nesmírně vhod. Fotografovány velikým apparátem všemožné snímky: celý interieur Macochy z několika stran, různé partie geofysikálně nebo jinak interessantní, vchody do pobočných jeskyň, jezírka macošská, konečně zvláštními orthochromatickými deskami pohledy vzhůru, proti nebi. V jednom případě postaven apparát pomocí otáčivého stativu pod úhlem 90 st. kolmo proti slunci a zachyceny skutečně celé horní obrysy Macochy s oběma glorietty atd. Mimo to fotografovány různé episody, vegetace atd. Získáno tak ke 30 vzácným snímkům.

Ostatní kollegové uvolňovali po celý den zasypané nebo zpola zasypané vchody do postranních jeskyň. Balvany kladivy roztloukány nebo řetězy vzhůru vytahovány, nebo aspoň na stranu odsunovány. Veden denník a zapisováno zevrubně i pečlivě vše, co se dělo. Nestarali jsme se o celý svět a tak, než jsme se nadáli, počalo se stmívati a nezbývalo, než práce přerušiti a sejíti do ležení.

Zde improvisováno lihové ohniště pomocí prohloubeného plechu, víka se 100kilové bandasky na karbid. Nad tímto ohništěm upravena i ohřáta večeře, ba i z čist'ounké vody jezírek macošských znamenitě upraveny čaj i grog. Reflektory opět sršely svým bílým světlem, ohnivý grog účinkoval čarovně na nervy i náladu, veselý rozhovor zaplašoval nevlídnou zimu, na konec zapěny i písně. "Já som bača velmi starý," "Nad Nitrú sa blýská," neslo se velebně propastí. Ani nám nepřipadalo, že jsme v útrobách země.

Unavení dělníci brzy zalezli do svých kobek, leč po krásném zvyku zbožného lidu horského dlouho se modlili. Jednotvárný zvuk modlitby záhy ukolébal soudruhy v tvrdý spánek.

Druhá noc na dně Macochy byla zase tak krásná v magickém svitu měsíce, jen studená byla, mrazivá. Ani vojenské houně, ani tuhé plachty stanu neprospívaly. Rádi jsme vítali jitro i horkou, z vod Macošiných uvařenou černou kávu.

Botanické i zoologické výzkumy byly dokončeny.

Třetí, nejdůležitější den věnován pracím fotografickým a geografickým.

Rouškou tajemnou dosud je zakryt ohromný labyrint jeskynní, který se rozkládá v ploše na 20 čtver. km. mezi Sloupem, Holštýnem a Macochou. Žádné oko lidské nepřehlédlo dosud pohádkové prostory, jež tu příroda vytvořila.

Po celý třetí den vnikali jsme do pobočných jeskyň. Vše šlo hladce. — Skládací, dřevěné i lanové žebříky byly po ruce ke slézání srázů, resp. propastí. Každý i sebe nepatrnější otvor prohlédnut, na místech podezřelých kopáno, vchody, zanesené balvany, násilím otvírány. Prostory měřeny současně geodetickými apparáty. Některé z jeskyň jsou dosti rozsáhly. Jeskyně Erichova táhne se až na 180 m. a jest krásnými krápníky ozdobena. Místy naskytají se i hluboké propasti. Mezi balvany, hrozícími sřícením, podařilo se mi se soudruhem a jedním dělníkem proplaziti se do větší skuliny, která rázem rozšířila se v prostor 3 metry široký a 5 m. vysoký. Lezeme opatrně do předu, osvětlujíce reflektory dno i stěny. Záhy ukazují se příznaky propasti. A skutečně několik kroků dále klesá chodba do hlubiny. Nepříjemno jest, že nemožno ke kraji a posvítiti dolů. Sondujeme závažím na šňůře a nalézáme hloubku (na dně Macochy!) značnou: 13.2 m.! Dopraven sem zatím 25metrový žebřík a propast rychle slezena. Úzké chodbičky rozšířily se dole a mezi nimi objevena síň 15 m. dlouhá, 12 m. vysoká, 4—5 m. široká. Nazvali jsme ji "jeskyní Pasovského". Tak a podobně dařilo se nám na dně. Po nepřetržité 11hodinné práci byli jsme se vším hotovi.

Však jsme již pocit'ovali následky dlouhého pobytu na dně. Někteří byli zachlazeni, dva dělníci a já ochraptěli jsme úplně; všichni bez rozdílu toužili jsme vrátiti se nahoru na světlo do teplých paprsků slunečních. Slib, který jsme si dali — zůstati dole alespoň dva dny a dvě noci — byl nejen splněn, nýbrž i překonán. Poslední večer a noc strávena jaksi slavnostně. Byla lepší večeře a při slavnostním osvětlení bengálem rozléhaly se veselé písně. Společnost cizích turistů, náhodou v "Útulně" nahoře přenocující, pánů i dám, sezvána na 10. hodinu noční na spodní můstek, aby byla přítomna vzácnému divadlu, osvětlení Macochy ze spodu. Na několika místech zapáleny hromádky červeného i zeleného bengálského prášku s effektem "prý báječným".

Třetí noc byla stejně nepříjemná. Vzduch Macochy byl vlhkostí stále přesycen. Čtvrtý den věnován vzestupu. Nahoře upraven rumpál a vše jak dolů bylo spuštěno, opět, ovšem s nepoměrně větším nákladem energie, vytahováno.

Telefonní dráty navinovány nahoře na cívku a ponecháno jich dolů jen tolik, aby sahaly až k místu dopadu, kde jsme se zatím shromáždili. Massivní kožený pás přitažen prvnímu dělníku. Bez úrazu došel za 5 minut můstku. Jeden po druhém následoval, jeden rychleji, jiný až za 10 minut. Průměrně byla difference mezi dvěma výstupy 15 minut. Počet nás dole ponenáhlu řídl, až zůstali jsme jen dva. Telefonní vedení nyní přerušeno a dráty vytaženy. Předposlední vzal skříňku s apparátem k sobě. Osaměl jsem na dně. Naposledy jsem se ještě rozhlédl po propasti. — Vzadu ostře odrážel se praporec od zasmušilých skal, Punkva krásně šuměla, jakoby se mnou se loučila. Spustili mně lano, připevnil jsem si pečlivě pás, pořádně přitáhl okolo prsou a ostrý hvizd signálu se ozval, lano taženo, několik minut trmotu na komíhajícím žebříku a jsem šťastně nahoře.

Poslední salva.

Obrázek z Plzně.

Hrčivé, tvrdé údery, jako když někdo náhle spustí obrovitý šicí stroj, zarupaly odpoledním dusným vzduchem. U Škodů zkoušeli nové mitrailleusy, jichž jednotlivé výstřely, rychle za sebou se opakující, splývaly v jednotvárně rhytmický rachot nepřetržité palby.

Barbora Lebická, jež stála té chvíle u okna a záplatovala mužský promaštěný kabát, hned při první ráně rozšířila vesele zdravý svůj obličej a zamžikala prudce hnědýma očima ke kamnům, kde na čisté vydrhnuté lavici krčila se její tchyně.

"Už zas hrají!" prohodila Lebická významně a s jakousi rozkoší zachrupala velikými svými zuby.

Tchyně sotva pohnula hlavou, jen malinký, jakoby už vyschlý její zrak poněkud se rozevřel.

"Přece si to půjdu jednou z blízka poslechnout," pokračovala mladá žena a odhodila kabát na postel.

"Blázníš nebo co?" ozvala se posléze stařena a nepokojně zavrtěla celým tělem. "Já ti, holka, opravdu nerozumím."

"To je to, že nerozumíte," vpadla jí mladá do řeči a proběhla zatím prostrannou světnicí, která sloužila za ložnici, kuchyň i obývací místnost zároveň. "Střelba, to je pro mne něčím takovým, jako pro jiné zpěv, muzika, tanec a výlety. To už mám tak v krvi od malička."

"Hlouposti, samé hlouposti," bručela stará, "raději spravuj, aby měl Jozka kajdu zítra hotovou."

Ale Lebická jakoby slov těch neslyšela; chytila šátek, zadrhla jej na hlavě a chvátala již ven. Seběhla rychle se schodů a v minutě vyrazila do úzké, sluncem rozžhavené ulice. Horký, hustý vzduch najednou ji omámil. Nemohla ani vydechnout. Teprve za okamžik se vzpamatovala, pohodila silnými rameny a chytrácky se usmála.

"To je k zadušení!' pošeptla sama k sobě. Ale hned, jakoby chtěla dokázat, že dovede všemu vzdorovat, vypjala mocně hruď a bystře nadnesla hezkou hlavu. V tom zalehl do ulice nový hrčivý proud vystřelených ran. Lebickou to škublo,obličejem zavinilo se jí zvláštní vzrušení; a v té již chvíli ubíhala podél rozpálených domů přímo do nedalekých polí, na nichž bělal se a červenal v zátopě odpoledních paprsků rozlehlý obdélník továrních budov, obehnaný ze tří stran vysokou cihlovou zdí a ze čtvrté důkladným prkenným plotem. Zůstala bezděčně státi na cestě, jež plazila se kolem železničního průkopu přímo k továrním vratům, a zahleděla se na blýštící se hřbety střech malého toho města, jež jakoby bylo sem — mezi Plzeň a obec Skvrňanskou — odněkud násilně vsunuto.

Celá ta massa budov v rozběsněném úpalu slunečním připadala jí tak zvláštní a neobyčejná. Podivné tvary malých i velkých domů s ostře zahrocenými i kulatými kryty, řada velikých komínů, chrlících neunavně očazenými jícny spousty černých mračen k siné obloze, menší dýmáky, vydechující co chvíle chundelaté chocholy bílé páry, vytáhlé stožáry s obloukovými lampami a celá řada podivných strojů a staveb, převyšujících cihlovou hradbu — to vše zrovna se jí vbodalo do očí a naplňovalo ji podivem a úžasem, jenž ještě rostl a vzmáhal se přívalem prudkých a zuřivých zvuků, hukotem i skřípáním kol a nárazy kovacích kladiv, jimiž žila a supěla celá ta obrovská tovární obluda, pokrývající plochu několika jiter.

A najednou do divokého toho reje a bušení zarachotila nová salva tvrdých střelných úderů. Lebická okamžitě oživla a jakoby neznámou silou puzena rychle kvapila k tovární ohradě. Rány mezitím se množily a prochvívaly celým okolím.

U vrat se mladá žena zastavila a šátek, jenž se jí svezl do týla, stahovala na čelo.

Chvíli byla na rozpacích, co dělat. Tam za rudou zdí rána stíhala ránu v překotném spěchu a rychlosti, ale odtud, s polí, nebylo možno postřehnouti, kdo a z čeho náboje vypaluje. Přitiskla obličej k štěrbině, jež leskla se v dřevěných vratech, zahlédla však jen úzký pruh nádvoří — a nic více.

"Co pak tam hledáte, mladá?" ozval se v tom kdosi nedaleko ní. Lekla se a obrátila kvapně hlavu oním směrem, odkud hlas vycházel.

U zdi spatřila mladého muže, jenž ležel v trávě a smál se rozevřenými ústy, z nichž svítil krásně bílý chrup.

Nevěděla hned, má-li mu odpovědět. Ale za okamžik nabyla odvahy, zamžikala vesele očima a pravila nedbalým tonem: "Eh, ráda bych viděla, kdo to tam vlastně střílí."

"Vy máte ráda střelbu?" divil se upřímně — "a to je opravdu zvláštní. Obyčejně se ženské palby bojí —"

"Možná, možná. Jen že já jsem hajného dítě a vyrostla jsem v lese s puškou v ruce. Co pak u nás, na Křivoklátsku, tam bylo živobytí! Ale zde slyší člověk pořádně vystřelit sotva o Božím Těle."

"To zas ne," odporoval jí a vstával mezitím ze země, "zde se pálí skoro každý den. A z jakých kanonů! Přece jste už slyšela, když se střílí u Doudlevec?"

"Tak na polo. To je ale všechno z daleka. A prosím vás, z čeho to vlastně bouchají tady v nádvoří?"

"Tady?" ptal se, ukázav palcem na továrnu, a hned doal: "Přece z mitrejéz."

"Co to je?" divila se a stáhla nedůvěřivé vrásky na čele.

"Není to flinta a není to kanon. Něco tak mezi tím. Má to hlaveň a z té vypaluje se docela bez kohoutku jedna rána za druhou. Střílí to úplně samo, skoro abych tak řekl bez lidské pomoci. Nasypou se jen patrony do jakéhosi kovového kornoutu a ty pak pěkně po pořádku vklouzají do nabíjejícího přístroje. Pak se škubne závažíčkem, první rána zavzní a ty ostatní vystřelí se už samy sebou, aniž potřebí na ně rukou sáhnout. To obstará už stroj sám. Až sedm set ran za minutu dá se takto vypálit."

"Ale to není možná — " odporovala ona.

"Tak počítejte sama!" vybídl ji, neboť' právě zahrčela v nádvoří mitrailleussa poznovu. Lebická opravdu začala na prstech označovati každý výstřel, ale za chvilku se již popletla a dala se do hlučného řehotu.

"A jak že vy to tak všechno znáte?" tázala se ho najednou. "Jste vy snad z továrny?"

"Byl jsem tam, ale dal jsem v'pověď'," odpověděl poněkud váhavě, "dostanu se tam však za týden zas. Už jsem se ohlásil."

"Mhm," podotkla vážně, jakoby ji sdělení to velmi zajímalo.

"A vy jste vdaná neb sloužíte?"

"Vdaná, můj muž dělá v lihovaru. Hodný člověk, ale nikam se mnou nechce. A já bych zas byla pořád v polích a lesích."

"A tak choďte sama — k čemu potřebujete s sebou muže? Já bych vás vždycky doprovodil —"

Podívala se na něj úkosem, jakoby ji nabídka ona urazila. Ale v tom setkal se její pohled s pohledem jeho černých, palčivých očí, a Lebická všechna pomatena trhavě jen namítala, že to přece nejde, aby chodila s cizím člověkem na výlety.

"Muž o tom nemusí vědět," poučoval ji polohlasně a chytl ji za ruku.

Učinila pokus, aby se mu vyškubla, ale on ji stiskl pevně a ona již neodporovala.

"Co si o mně myslíte?" zašeptala jenom a v tvářích jí při tom zacukalo.

"Že jste právě tak hodná jako já a hodní lidé mohou se spolu scházet —" pravil úlisně a naklonil k ní hlavu.

"Ne, ne, to nesmí být, nechci muže podvádět," odpírala rozechvěným hlasem a oči jí jen hořely.

"Kdo pak by chtěl koho podváděti? Ale sama jste řekla, že byste ráda chodila do okolí. Tak třeba neznáte ještě ani Doudleveckou střelnici, kde zkoušejí Škodovic nová děla. To by bylo něco pro vás. Pojďte, podívejme se tam —"

"Nepůjdu!" řekla krátce a snažila se, aby projádřila slovo to s největším důrazem. Ale nepodařilo se jí; on to postřehl a sotva znatelný úsměv zakmitl se mu mezi očima a ústy.

"Musím domů!" vydechla rozčileně — "budou se už shánět,kde tak dlouho meškám. Mám tchyni —"

"Přijďte tedy zítra na Klatovskou třídu za most, podíváme se na Doudleveckou střelnici a — —" Nedopověděl. V tom okamžiku se mu vytrhla, pozdravila letmo a kvapila po cestě k městu. Dal se za ní, ale po několika krocích se zastavil a volal jen přidušeně: "Přijďte zítra touhle dobou, přijdete?"

Ohlédla se, ale neodpověděla. On se na ní usmál a žíznivý jeho pohled zajel jí až k srdci.

Poškubla silnými rameny, jako kdyby se chtěla něčeho těžkého zbavit, a pak ubíhala k nejbližší ulici.

Doma si umínila, že víckráte s cizím tím člověkem se nedá do hovoru a že kdyby ho měla někde potkat, z daleka se mu již vyhne. A toto předsevzetí opakovala si ustavičně a čím dále, tím více se mrzela na sebe, že mu ihned rázně neodpověděla.

"Mohlo býti po všem, kdo ví, jak ted' o mně soudí!"

Ale druhého dne rozleželа se jí věc v hlavě a cosi nového a zálibného zapláplo jí v prsou.

"Vždyť se přece ke mně choval tak pěkně, proč bych jej tedy zavrhovala? Nebylo v tom nic nedovoleného, pranic —" rozumovala najednou a vzpomínala při tom na zdravé bílé zuby a na černý, palčivý zrak. —

A odpůldne byla již přesvědčena, že vlastně nesmí ani pozvání jeho zamítnout, poněvadž by ho tím urazila. Také, jak tchyně její u kamen zdřímla, vzala Lebická šátek, zadrhla jej na hlavě a chvátala na Klatovskou třídu. On ji už očekával, opřen jsa o kraj železného mostu a na dálku kynul jí lehounkou holí, již držel v levici.

Usmívala se naň očima a divila se v duchu, jaký má dnes čistý, vymytý obličej; zdál se jí neobyčejně hezký a mladistvý. A když došla až k němu, sama podávala mu ruku na uvítanou.

Stiskl ji a pravil vesele: "Tak půjdeme!"

Ona přikývla a pružné její tělo prohnulo se mrštně v kříži, že až naškrobené šaty zachrastily.

Kráčeli po silnici k novým nemocnicím a odtud polní cestou k Doudlevcům. On vyprávěl něco šibalského a ona co chvíle odměňovala jej upřímným, hlasitým smíchem.

Najednou však zaklepala mu na rameno a ptala se ho zvědavě: "A prosím vás, jak pak se vlastně jmenujete?"

"Já, já?" pravil zajíkavě a oči se mu jaksi zamžily — "říkají mi Václav Runberg!" vyrazil za okamžik. —

"To je divné jméno! — Runberg! Runberg!" opakovala si několikráte; bylo zřejmo, že váhá uvěřiti.

Ale on se tvářil, jakoby toho nepozoroval a chvatně ukazoval holí do polí: "Podívejte se, tamhle tři vysoká tyč — tam je Doudlevecká střelnice. Kdyby na bidle vlál červený prapor, tak bychom se musili vrátit —"

"A proč?" tázala se udiveně.

"Poněvadž by ve střelnici pálili z kanonů a to se tam nesmí."

"Ne? A co tam tedy uhlídáme, když nebudou střílet?"

"Jen pojďte, však uvidíte sama." A vzal ji pod rameno a vedl k onomu místu, jež vyznačeno bylo holou osamělou žerdí. Za krátko dostali se do úzkého úvozu, jímž probíhala zarostlá cestka.

"Zde před lety zavraždili jakéhosi žida a neví se dosud, kdo to udělal," poznamenal suše a usmál se.

Ona pozvedla k němu ulekané oči, jakoby chtěla říci: "nač mně to říkáte?" a pocit náhle stísněnosti projel jí hrudí.

"Snad byste se nebála?" nadhodil ledabyle a by převedl hovor na jiný předmět, dodal rychle: "Ted' půjdeme po mezi a jsme u cíle." A zabočil při tom z úžlabiny na pole, tiskna neustále její rameno k svému.

Před nimi rozevřela se široká, na okrajích jakoby hlodaná hlubina, plná záhybů a klikatin.

"Škodovic hliniště!" vysvětloval hlasitě, "a zde za ním cihelny. Ta ves dole jsou Doudlevce a nad nimi porostlý ten vršek s hradbovou stavbou je plzeňská vodárna —"

"A kde je střelnice?" přerušila ho náhle a nedočkavě rozhlížela se kolem sebe.

"Tady dole, v hliništi, pod našima nohama —" a šlehl holí do hlubiny.

Naklonila se poněkud a pohlédla dolů. Spatřila pouze železný jakýs stroj, spočívající koly na silných kolejích.

"Ale vždyť tam nic není," ozvala se zklamaně, jakoby byla podvedena.

"Ten stroj přece vidíte — to je jeřáb. Dole pod ním je železná, pevně přišroubovaná lafetta. Když sem z továrny přivezou dělo, jeřáb je pěkně chytne do kovových prstů a posadí do lafetty. A pak se z děla pálí do hlíny — aby se vědělo, jak mnoho ran dělo vydrží —"

"A jsou to hrozné rány, veliké?"

"Ovšem! To si můžete myslit! Ale [illegible] střelba z velikých kanonů. Jen že na ty mají střelnici až daleko v lese, poněvadž by jich Doudlevce nesnesly. Však dost škody nadělají ve vsi malá děla, co chvíle dostane některý dům trhlinu a továrna pak musí hezky platit."

"Ale já jsem si tu střelnici představovala daleko větší —" pravila Lebická a znovu se nachylovala nad hlubinu. On však, jakoby ji chtěl zachytit, strhl ji zpět, ujal do náručí a začal náruživě líbat na tvář a krk.

"Blázne, co tropíte?" zavřískla zlostně — "nepustíte-li mne, tak se dám do křiku —" A oběma rukama udeřila jej do prsou tak,že zavrávoral.

Pohlédl na ni ledovým zrakem a odplivl si. Pak mlčky odstoupil pár kroků, posadil se na mez a zabořil hlavu do dlaní. Ani sebou nepohnul, ani slova nepronesl.

Tato jeho náhlá zamlklost nadobro ji pomátla. Dívala se na něho chvíli a něco jako soucit se v ní ozvalo. Čekala, že bude láteřit nebo znovu útočit, a on zatím všecek ztichlý a uražený hrbil se tu na trávě a oči zarýval do země.

"Snad jsem mu ublížila—" projelo jí hlavou a významně na to zakašlala. Ani svalem nedal na jevo, že jí rozumí. Popošla až k němu a prosebným hlasem zašeptala: "Vy se na mne zlobíte?"

Neodpověděl. A tu Lebická, jakoby schvácena byla vnitřním jakýmsi přívalem, skrčila se k sedícímu muži, uja: jej za hlavu a sama políbila ho do vlasů. "Nehněvejte se, prosím vás, nehněvejte se," doléhala naň a začala jej hladit po dlaních. Ještě otálel. Když však znova vtiskla ústa na jeho vlasy, rozpřáhl náhle ruce a přivinul ji prudce na hruď.

V té chvíli však kterýsi z pracujících dělníků je zahlédl a vypukl v drsný, posklebný smích.

"Pojďme jinam —" vybídl Lebickou Runberg a ona ihned s návrhem souhlasila. Vstali a ubíhali do polí..

Až do večera odávali se pod šírým nebem závratným, drtivým záchvatům divoké své vášně.. Doma zatím čekal již Lebickou její muž a zuřil. A když se vrátila, zavířila tichou jindy domácností divoká hádka, plná žhavých výčitek a šklivých slov. Kde však byla — Lebická muži svému přece jen neřekla.

• • •

Po celý týden toužila mladá žena po své nové lásce. Ale marně. Pod Runbergem jakoby se země rozevřela — a on kdesi v propastech jejích zmizel. Sháněla ho Lebická jak jen mohla, hledala u Škodů, u Doudlevec — nikde však po něm nebylo ani stopy.

Najednou dostala obsílku k soudu. Bez meškání musila na úřad. Všecka zsinalá a rozechvěna vešla do kanceláře, kde čekal ji už vyšetřující soudce. Za chvíli zvěděla, proč ji sem povolali.

"Byla jste před týdnem viděna ve společnosti nebezpečného člověka, jménem Vojtěcha Branky!" pravil jí obřadným, vysokým hlasem soudce a přísně ji měřil malýma očima. "Pravda nebo ne?"

"Ne!" odvětila sotva slyšitelně a dolní čelist třásla se jí jako v zimnici — "neznám Branku —"

"Nezapírejte! S kým jste byla u Doudleveckého hliniště?"

"S jakýmsi Runbergem —" zavzlykala po nějakém okamžiku a nohy se jí prohnuly jakoby jí někdo do nich uhodil. "Já ho, prosím, však ani dobře neznám a nevím, čím vlastně je. Řekl mi, že pracuje u Škodů."

"Tam jednou byl, ale za krátko ho vyhnali, nestál za nic. A pak kradl. Co o něm vůbec víte? Povězte všechno!"

Lebická chtěla odpovědít, ale pláč celým proudem jí vyrazil z úst. Nemohla slova ze sebe vypravit. Jen rukama lomila a hlavu zahanbeně nížila. Dlouho to trvalo, než začala vypovídat. Řekla všechno upřímně, doznala na sebe i to, co nemusila. A vyprávěla to tak prostě a odevzdaně, že soudci samotnému se jí zželelo.

"Tak vidíte, co jste učinila! A s takovým chlapem jste šla, který vám ani pravého svého jména neudal. Věřím vám, že jste nebyla s ním v nijakém spolku, ale přes to přece jen budete ještě vyslýchána znovu. Zavoláme vás co nejdřív. Ted' napíšeme protokol a pak můžete jít — — — "

Když ocitla se před soudní budovou, připadalo jí, že nese na prsou celé horstvo. Nesmírnou tíhu cítila ve svém těle. Hrůza ji pojímala nad tím, doví-li se vše tchyně a muž, proč musila k soudu? Při myšlénce té zmocňovala se jí závrat'. Musila se zachytiti domovních dveří. V tom šel kolem jakýsi mladý muž a vyzývavě pohledl jí do tváře. Drzý ten pohled jí vrátil aspoň trochu rozvahy — vzpomněla si, že budí svým chováním pozornost a snažila se sebrati všechny své síly. Klopýtala pak ulicemi bez cíle a šeptala si mezi zuby: "Není pomoci — tu hanbu nepřečkám. Tak zloděj — zloděj.."

Dále nebyla schopna myslit. Mozek její jakoby by byl něčím cizím a krutým přepjněn a nedovoloval jí, aby mohla o stavu svém přemýšleti. Najednou se zarazila, viděla, že se dostala až ke Kalikovskému mlýnu. Nedovedla se upamatovati, jak v místa ta přišla. Přece ještě před chvílí vlekla se po náměstí..

V tom vzduchem zahrčely krátké, tvrdé údery.. U Škodů "zkoušeli". A tyto jednotvárné výstřely jakoby se zaryly celou prudkostí a běsnou rychlostí do její duše. Vyvolaly v ní okamžitě nejsmutnější vzpomínky a ozářily zničujícím jasem všechnu bídu a strašnost jejího postavení.

Voda zašuměla jí pod nohama. Lebická zavřela oči, roztáhla ruce a skočila do špinavých vln. V týž však okamžik, kdy padala, zhrozila se toho co učinila. "Zpátky, zpátky!" pravila sama k sobě a sáhla levicí do vzduchu. Vlny se nad ní zavřely,hned však na to vynesly ji opět na hladinu. Pozvedla kvapně hlavu.. chtěla vykřiknout. Ale v sluch zajela jí nová salva hrčivých, tvrdých úderů. Byla to poslední "její salva". Neboť' v též vteřině něco nemilosrdného jí stáhlo dolů, voda nad ní zavířila — a dost. Teprve za dva dny vytáhli její ledové tělo.